

แผนการสอนที่ 7

หลักการจัดองค์ประกอบศิลปะ

การรับรู้เรื่อง ความสมดุล (Balance)

จุดประสงค์

1. สามารถระบุส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความสมดุลในผลงานศิลปะได้
2. สามารถอธิบายลักษณะรูปแบบของความสมดุลที่เห็นในผลงานศิลปะได้
3. สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลในผลงานศิลปะและในสิ่งแวดล้อมได้

เนื้อหา

ความสมดุล หมายถึง การนำส่วนประกอบต่างๆ ของศิลปะ อาทิ พื้นผิว สี รูปร่าง รูปทรง ฯลฯ มาจัดรวมกันในผลงานศิลปะ เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่ามีความรู้สึกเท่ากัน ไม่หนักไปข้างใดข้างหนึ่ง สมดุลในศิลปะ หมายถึงความเท่ากันของด้านซ้ายและขวา ทั้งที่เป็นจริงและตามความรู้สึก ความสมดุลจะช่วยทำให้ผลงานดูมีความมั่นคง สง่างาม น่าสนใจ และมีเสน่ห์

กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

ผู้สอนพูดคุยกับผู้เรียนเรื่องของการมองภาพที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางศิลปะหลายๆ ประเภท เช่น เส้น สี รูปร่าง รูปทรง แสงเงา ว่าภาพผลงานต่างๆ นั้นดูแล้วเกิดความรู้สึกสมบูรณ์ไม่ขัดแย้ง เนื่องจากศิลปินสร้างสรรค์ผลงานออกมาโดยอาศัยพื้นฐานการสร้างสมดุล และการจัดจังหวะ ในภาพ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลและให้ผู้เรียนยกตัวอย่างความสมดุล ที่ตนเองพบเห็นในชีวิตประจำวันและช่วยกันอภิปราย

- 1.1 ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Professor John Robinson and Brother William, 1992”

- ภาพของผู้ชาย 2 คนนี้เหมือนกันหรือไม่ หรือต่างกันอย่างไร
- ผู้เรียนคิดว่าผู้ชาย 2 คนนี้เป็นคนๆ เดียวกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
- แล้วผู้เรียนคิดว่าทำไมศิลปินจึงวาดภาพผู้ชายแค่ 2 คน
- และผู้ชาย 2 คนนี้เขากำลังคิดอะไร
- ผู้เรียนคิดว่าเขายืนอยู่ในสถานที่ใดหรือเขากำลังฝัน หรือทำอะไร
- ถ้าเราแบ่งครึ่งภาพแล้ว 2 ข้างเท่ากันหรือไม่
- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้แตกต่างจากภาพที่แล้วหรือไม่ อย่างไร
- รายละเอียดของคน 2 คนนี้เหมือนหรือต่างกันอย่างไร
- ระหว่าง 2 ข้าง ผังซ้ายหรือขวาที่หนักกว่ากัน หรือทั้ง 2 ผังน้ำหนักเท่ากัน
- เส้นสีฟ้าของผู้ชายทางซ้ายมือ ทำให้ภาพซ้ายมือดูเบากว่า ภาพขวามือหรือไม่ เพราะเหตุใด
- พื้นด้านหลังของชายใส่เสื้อคลุมสีดำสว่างกว่าด้านหลังของชายซ้ายมือผู้เรียนคิดว่าสามารถทำให้ภาพ 2 ข้างนี้ ดูสมดุลกันหรือไม่
- แล้วผู้เรียนเคยเห็นสิ่งใดหรือภาพใดที่มีความสมดุลแบบ 2 ข้างไม่เท่ากันบ้าง

1.2 ภาพของ Georgia O' Keefe ชื่อภาพ "Cow's Skull : Red, White and Blue,"

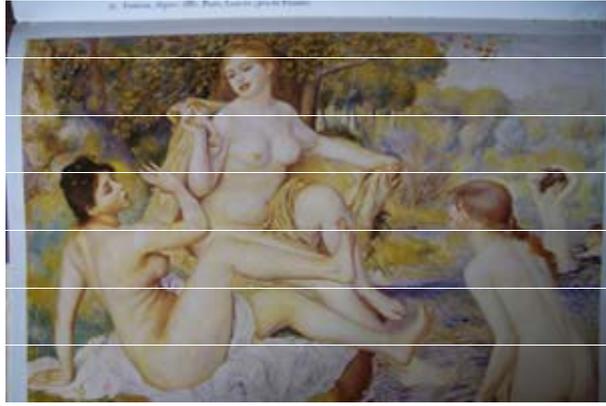

- ผู้เรียนดูภาพนี้แล้วนึกถึงสิ่งใด
- แล้วภาพที่เห็นอยู่นี้ถ้าแบ่งครึ่งของภาพจะมีความเท่ากันระหว่างด้านซ้ายและขวาหรือไม่
- ผู้เรียนคิดว่าจากด้านหลังของภาพศิลปินต้องการวาดเพื่อสื่อสิ่งใด
- เมื่อดูภาพนี้แล้วผู้เรียนต้องถอดอกตาไปซ้ายที ขวาทีหรือไม่ หรือดูตรงๆ ก็ได้ไม่ต้องถอดอกตาไปมา

2. ผู้เรียนได้ดูภาพที่ 2 ข้างมีความสมดุลเท่ากันแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ

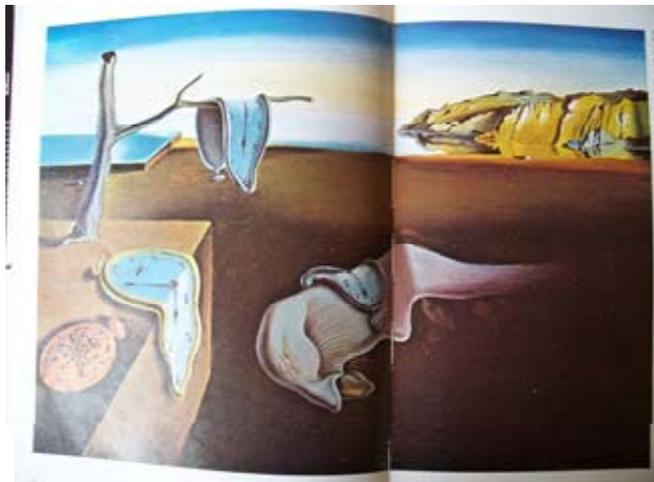
เกี่ยวกับสมดุลทั้ง 2 ข้าง และอภิปรายพร้อมยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนพบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

2.1 ภาพของ Auguste Renoir ชื่อภาพ "The Bathers"

- ภาพที่เห็นอยู่ที่นี่ผู้เรียนคิดว่าผู้หญิงในกลุ่มนี้กำลังทำอะไร และมีกี่คน
- ถ้าเราแบ่งครึ่งภาพ มีอะไรอยู่ทางขวามือบ้าง แล้วซ้ายมือมีอะไร
- เมื่อผู้เรียนมองภาพนี้โดยรวมผู้เรียนคิดว่าภาพนี้มีความสมดุลหรือไม่ หรือว่าหนักไปข้างใดข้างหนึ่ง
- ก็อาจเป็นไปได้อย่างที่ผู้เรียนคิดเพราะว่าภาพทางซ้ายมือใหญ่กว่าภาพทางขวามือแต่ผู้เรียนสังเกตไหมว่าทางขวามือที่ ไกลๆ นั้นมีผู้หญิง 2 คนอยู่ในนั้นด้วย
- ผู้หญิง 2 คนนั้นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้บ้างหรือไม่
- แล้วถ้าไม่มีผู้หญิง 2 นั้นล่ะ ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้จะเป็นอย่างไ ภาพข้างใดจะหนักกว่ากัน หรือมีความสมดุลหรือไม่

2.2 ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Persistence of Memory 1931”

- ผู้เรียนเห็นสิ่งใดบ้างในภาพ
- แล้วภาพนี้ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร ต่างจากภาพที่แล้วหรือไม่ หรือเหมือนกันอย่างไร
- และถ้าแบ่งภาพออกเป็น 2 ข้าง ซ้ายขวา ผู้เรียนคิดว่าภาพซ้ายและขวาจะสมดุลกัน หรือไม่ทำไม
- แล้วผู้เรียนเห็นภูเขาสีเหลืองเข้มด้านซ้ายมือหรือไม่ ภูเขานี้ถ้าตัดออกจะทำให้ภาพด้านซ้ายมือดูเบาลงหรือไม่
- ผู้เรียนสังเกตไหมว่า พื้นที่ข้างด้านซ้ายมือศิลปินระบายสีน้ำตาลเข้ม ผู้เรียนคิดว่าทำไมศิลปินจึงระบายสีเข้มไม่ระบายสีที่อ่อนกว่า

- เมื่อดูภาพนี้แล้วผู้เรียนคิดว่าภาพนี้มีความสมดุลกันหรือไม่ แล้ววิธีที่ศิลปินใช้ความสามารถทำให้ภาพดูสมดุลกันได้หรือไม่

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพศิลปะอื่นๆ เกี่ยวกับความสมดุลภาพเพื่อทบทวน

1.1 ภาพของ Gustav Klimt ชื่อภาพ “Portrait of Fritza Riedler”

1.2 ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Sacrament of the Last Supper”

1.3 ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “Mae West”

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนจัดวางภาพที่มีความสมดุลกัน 2 ข้าง โดยให้ผู้เรียนตัดกระดาษสีที่เตรียมไว้ให้ ออกเป็นรูปเรขาคณิตแบบต่างๆ หรือรูปร่างอย่างอื่นตามชอบแล้ว ปะติดบนกระดาษที่เตรียมไว้ เพื่อสร้างงานศิลปะที่มีความสมดุลเท่ากัน 2 ข้าง
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนใช้ส่วนประกอบต่างๆ ทางศิลปะ ได้แก่ สี พื้นผิว ขนาด ช่วยในการตกแต่งภาพผลงานศิลปะเพื่อให้เกิดความสมดุล

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพถ่ายผลงานศิลปะของ

- ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Professor John Robinson and Brother William, 1992”
- ภาพของ Georgia O’ Keefle ชื่อภาพ “Cow’s Skull : Red, White and Blue,”
- ภาพของ Auguste Renoir ชื่อภาพ “The Bathers”
- ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Persistence of Memory 1931”
- ภาพของ Gustav Klimt ชื่อภาพ “Portrait of Fritza Riedler”
- ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “The Sacnament of the Last Supper”
- ภาพของ Salvador Dali ชื่อภาพ “Mae West”

2. วงกลมที่มีสีและขนาดเหมือนกัน, วงกลมที่มีขนาดใหญ่สีอ่อน, วงกลมขนาดเล็กสีเข้มสีเหลี่ยมและสามเหลี่ยมขนาดและสีต่างๆ

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถระบุส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดความสมดุลในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะรูปแบบของความสมดุลที่เห็นในผลงานศิลปะได้
3. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลในผลงานศิลปะและในสิ่งแวดล้อมได้

- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้น่าจะเป็นสถานที่ใด และเห็นอะไรในภาพบ้าง
- ผู้เรียนคิดว่าพื้นที่ตรงกลางสีขาวๆ นั้นคืออะไร ทำไมจึงคิดว่าเป็นนี้ ท้องฟ้าละ
- ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรกับต้นไม้ที่ศิลปินวาด มันดูแข็งทื่อ หรือ อ่อนไหว
- ผู้เรียนเคยเห็นภาพแบบนี้ในชีวิตจริงหรือไม่
- จากมุมมองของภาพผู้เรียนคิดว่าเป็นภาพแบบใดภาพที่ต้องแหงนหน้ามองภาพที่มองตรง หรือภาพที่เกิดจากการก้มมอง หรือเป็นแบบใด ทำไมล่ะ
- ผู้เรียนเห็นวิวในภาพไหม ผู้เรียนคิดว่ามันกำลังทำอะไร
- แล้วสังเกตเห็นนกที่กำลังบินอยู่หรือไม่ รู้สึกหรือไม่ว่ามันกำลังบิน แล้วคิดว่ามันบินไปไหน กลับรังหรือออกหาอาหารตอนเช้า
- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินต้องการให้ผู้ชมรู้สึกอย่างไรเมื่อมองภาพนี้

6. ผู้สอนสรุปความหมายของจังหวะและลีลา ที่เกิดจากการใช้ส่วนประกอบทางศิลปะจัดวางให้เกิดภาพของศิลปิน และการที่ศิลปินเลือกเอาส่วนประกอบทางศิลปะเข้าได้แก่ สี เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวฯ มาจัดวางจังหวะในผลงานเกิดเป็นจังหวะ ลีลาการลดหลั่นของระยะ รูปร่าง รูปทรง จะทำให้ภาพเหล่านั้นดูแล้วเกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว ลื่นไหล และไม่หยุดนิ่ง ซึ่งเป็นภาพที่สามารถนำสายตาของผู้ชมที่ดูภาพให้เกิดความคล้อยตามได้

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

1. กำหนดให้ผู้เรียนใช้ส่วนประกอบในงานศิลปะ ได้แก่ เส้น สี รูปร่าง รูปทรง เพื่อวาดภาพ
2. ผู้เรียนพูดอธิบายถึงภาพ ที่ตนเองวาด

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพ ของ Robert Orkley ชื่อภาพ “Cosmic Mist”
2. ภาพของ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “เมฆา 2538, April Grace 1995”
3. ภาพของ Vincent Van Gogh ภาพชื่อ “Starry Night”
4. ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Day and Night, Landscape Beechmont, 1989”
5. กระดาษวาดเขียน, สีเทียน, สีไม้, สีเมจิก

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในผลงานศิลปะได้
3. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะตามที่ตนรับรู้ได้